

Natuursignalen

IVN Mark & Donge | Lente editie 2024 thema: lokaal

Tien vragen beantwoord

De tuin uit winterslaap

Vogelexcursie Zeeland

Natuursignalen

IVN Mark & Donge - LENTE EDITIE 2024

foto boven: Hannie van de Roer; kleine karekiet
foto onder: Mariëtta Peters; sijsje

foto: Hans van de Roer

Lokaal dada

Lokaal, lokaler, lokaalst
Lokakelen, lotabelen,
Lokalen, lokvissen, lokeenden
Aalscholwers, scholvissen, bakvis
Rooien en valen zijn donderstralen
Totaal, totaler, totaalst
Links en rechts inhalen
Drie halen, twee betalen
Wie het laatst baalt, baalt het meest
Kwaal, kwaler, kwaanst
Met normale verhalen geen volle zalen
Zwijgen in alle talen

Aub, 2024

Inhoud

- 2 Lokaal dada, gedicht
- 4 De behangers
- 5 Lokale insecten
- 8 Kunstenaars als gids
- 8 Vogelzang, gedicht
- 9 Nieuws van BromN
- 11 Van ver

Colofon

Redactie:

Bianca van den Berg

Nicole Froeling

Peter van Gils: fotoredactie

Iris van der Vlerk: eindredactie

06 10 22 12 56

nsredactie@ivn-markendonge.nl

© copyright: niets uit deze uitgave mag worden gekopieerd zonder uitdrukkelijke toestemming van auteur/fotograaf.

De redactie behoudt zich het recht voor om ingezonden artikelen in overleg in te korten of anderszins te wijzigen.

NATUURSIGNALEN

51e jaargang LENTE 2024

Uitgave van IVN Mark & Donge

verschijnt 4x per jaar

rond de seizoenswisselingen.

Sluitingsdatum kopij voor de

Zomer editie: 21 mei 2024

Thema zomer: Patronen

foto: Mariëtta Peters; Grutto onze nationale vogel!

Van de redactie

IRIS VAN DER VLERK

Een paar weken geleden al weer, na een lange periode van regen eindelijk een dag zonder regen en met zon! Dat wil ik benutten om in de tuin te werken, want die heeft dringend wat onderhoud nodig. Het ziet er nu wel heel armetierig uit met al die uitgebloeide kale stengels. Maar daar hebben insecten, vogels en andere kleine dieren wel van geprofiteerd tijdens de winterperiode. Na het werk uit de wind, in de zon even genieten met een kop thee en een boek Niet lang, want de zon draait al weer verder.

Over het algemeen staan er inheemse planten en struiken in onze tuin, maar geen garantie dat er niet ergens een uitheems exemplaar is verstopt. Voorheen koos ik planten of struiken omdat ik ze mooi vond, maar na het lezen van het stukje van Aat Rietveld elders in dit blad kijk ik voortaan wel uit welke plant of struik ik in onze tuin wil zetten. We kunnen meer doen, bijvoorbeeld zoveel mogelijk 'lokaal' kopen van onze producten. Beter voor het milieu en voor de plaatselijke ondernemers. Meer informatie: lokaalwijzer.nl

Wij zijn net terug uit Bilbao en wat daar opvalt is hoe schoon de stad is: geen vuil op straat en overal bloemen waar de wilde bijen en andere insecten van profiteren, allemaal inheems. En de vluchtheuvels daar zijn niet bestraat, maar beplant met soms een kleine boom omringd door gras. De trambanen liggen ingebed in een gazon met madeliefjes, dat ziet er zo veel vriendelijker uit.

Ten slotte: in deze editie wordt er een wandeling beschreven met en door kunstenaars. Kunstenaars worden veelal geïnspireerd door de natuur, cultuur of religie.

Wat dat laatste betreft heb ik nog een tip voor een bijzonder uitje: boek een rondleiding al dan niet met proeverij op kloosterschip Elia in de haven van Dinteloord. Er is een kapel aan boord met prachtige fresco's. Zuster Mariam vertelt heel boeiend over de geschiedenis van het schip, hoe de fresco's daar zijn gekomen en over het bier dat zij brouwen. Toets 'kloosterschip Elia' in op internet en lees het artikel van omroep Brabant over dit schip. Het is zeer de moeite waard.

Veel leesplezier gewenst.

DAGELIJKS BESTUUR

VOORZITTER

Peter van der Ark, voorzitter@ivn-markendonge.nl

SECRETARIS

Marjan Horn 0162-452 101,
Rembrandtlaan 63 4907 NM Oosterhout
secretariaat@ivn-markendonge.nl

PENNINGMEESTER

Ben Zielschot
penningmeester@ivn-markendonge.nl

De behangers

MARJO ZODENKAMP, JOOP VAN RIET, JEROEN NUSSELEIN EN PETER SCHAFT

De wandelingenwerkgroep krijgt weleens aanvragen om zich te presenteren bij bepaalde evenementen. We hebben daarvoor niet altijd de juiste benodigdheden bij de hand; het idee is ontstaan om hier wat aan te doen.

Marjo Zodenkamp, Joop van Riet, Jeroen Nusselein en Peter Schaft zijn gaan brainstormen over de vraag hoe een en ander opgezet kan worden.

Om IVN Mark & Donge meer publiciteit te geven en zichtbaar te maken in het veld hebben we een oud idee weer van stal gehaald, namelijk: een kraam met inhoud realiseren. We zijn druk bezig om te kijken hoe we dit verder gaan ontwikkelen.

In ieder geval hebben we twee behangtafels op het oog. De architect Johan van Hoek is bereid gevonden daar een mooie kraam met overkapping van te maken. De kraam zal zo worden gemaakt dat deze in een personenauto te vervoeren is.

Qua inhoud van de kraam willen we ons richten op verwondering en beleving voor jong en oud. Het geven van informatie over het IVN komt op de tweede plaats. Om de verwondering kracht bij te zetten, mogen we de uitgebreide collectie van Jeroen gebruiken. Deze collectie gaat van de staart van een eekhoorn tot de vleugel van een houtsnip, van de parasieten van een gal tot mijnen van verschillende schorskevers.

De bedoeling is om de kraam met inhoud te gebruiken voor promotie tijdens bepaalde evenementen; denk aan de Nacht van de Nacht of de Bredase wandelvierdaagse. Daarnaast zouden we de kraam kunnen neerzetten bij onze topwandelingen, zoals de paddenstoelenwandeling.

Het zou mooi zijn als we kunnen bouwen aan een brede collectie van 'belevingskisten' die inspelen op verschillende thema's en doelgroepen. Aan iedere kist met attributen willen we ook een instructiekaart c.q. handleiding toevoegen met ideeën over hoe de kraam ingericht kan worden en hoe je de verschillende aanwezige materialen in kunt zetten.

We gaan de plannen omzetten in de praktijk maar we kunnen natuurlijk veel ideeën en hulp gebruiken. Denk aan het ontwikkelen van themakisten, de opslag van kisten, de bemanning van de kraam. Daartoe nodigen we iedereen binnen IVN Mark & Donge uit om mee te denken en mee te werken.

Heb je een leuke bijdrage of wil je zelf de handen uit de mouwen steken? Neem contact met ons op en dan kunnen we mogelijk ons activiteitenclubje, de Behangers, uitbreiden om dit initiatief binnen IVN Mark en Donge tot een succes te maken: gidsenrooster@ivn-markdonge.nl.

foto: illustratie bij 'de behangers'

foto: illustratie bij 'de behangers'

foto: Aad van Diemen *Knautia dipsacifolia* ; Beemdkroon

Lokale insecten

AAD VAN DIEMEN

Lokaal komt van het Latijnse 'locus' en betekent 'plaats'. Later is het ook 'groot vertrek, grote kamer' gaan betekenen. Lokale insecten zijn dan insecten die bijvoorbeeld in schoollokalen voorkomen, zoals hoofdfluis. Daar wil ik het niet over hebben.

In groene kringen zijn allerlei waarderingen aan 'lokaal' toegekend: lokale producten zijn streekeigen producten. Deze dienen te worden gekocht, want zijn milieuvriendelijker. Bij het uitzaaien van bloemenmengsels voor vlinders en bijen dienen lokale soorten gekozen te worden, want die zijn veel meer geschikt voor lokaal voorkomende insecten. Bovendien voorkom je zo floravervalsing. Ook daar wil ik het niet over hebben. We beperken ons hier alleen tot de betekenis: plaatselijk.

Op een gegeven moment zijn mijn vrouw en ik gegrepen door het virus 'buitenlandse vlinders tellen'. Daartoe zijn we viermaal naar het Aostadal getogen. In één van de zijdalen komt het Aosta-esparcetteblauwtje voor en alleen daar. Dat is een lokaal insect. In Nederland weet ik maar weinig voorbeelden van een insect dat exclusief op één plek voorkomt. De Waddenhommel, die in 1953 voor het laatst is waargenomen, kwam toen alleen nog op de Waddeneilanden voor. Het was geen endemisch insect, want de Waddenhommel komt elders in Europa nog steeds voor. De Waddenhommel was wel een lokaal insect voor Nederland. De grote vuurvliinder is endemisch voor de Weerribben. Endemisch ben je alleen als je uitsluitend op één plaats voorkomt.

Zoals het Aosta-esparcetteblauwtje en een heleboel andere soorten op voornamelijk eilanden. Endemisch is dus de overtreffende trap van lokaal. Lokaler kan niet.

Er is eigenlijk heel weinig bekend over lokale insectenfauna. Er is iets meer bekend over de binding van bepaalde insecten aan bepaalde planten. Van planten bestaat een veel betere plaatskartering en via die hulpconstructie kun je aannemelijk maken dat ergens lokale insecten zullen zijn. Neem de knautiabij. Die vliegt vrijwel uitsluitend op beemdkroon (*Knautia arvensis*). Het verspreidingsgebied overlapt dus het voorkomen van deze bloem onder andere in Zuid-Limburg en enkele bloemrijke oevers van de Maas, Rijn en Schelde. Op verspreidingskaarten is die overlap goed te zien. In Zuid-Limburg is de knautiabij dus een lokaal insect.

Als een insect uitsluitend is aangewezen op een bepaalde plant dan is hij een obligate soort voor die plant. Is het insect dat maar gedeeltelijk, qua voedsel of tijdelijk als levensfase, dan noemen we het een facultatieve soort. Als je dus via planten lokale insecten wil aanwijzen, dan zijn de obligate soorten daarvoor de goede kandidaten.

Wat schieten we nu op met al deze omtrekkende bewegingen en termen? Weten we nu welk insect een lokaal insect is voor Breda; de Baronie?

Er is één plant die nagenoeg alleen in de omgeving van Breda voorkomt. Dat is de grote kambraam (*Rubus baronicus*), die ook wel de Baroniebraam wordt genoemd. Vind daarop een obligate soort insect: bingo!

foto: Yolanda Zielschot

Tien vragen

Deze Tien vragen worden hieronder beantwoord door Ben Zielschot, de nieuwe penningmeester van IVN Mark & Donge.

Ik ben 71 jaar oud, getrouwd met Yolanda, heb 2 kinderen, Evelien en Martijn en 2 kleinkinderen. Ik woon in Middelburg doch pendel regelmatig op en neer naar Molenschot. Daar heb ik een chalet om op die manier dichterbij de kinderen en kleinkinderen te kunnen zijn die in de regio wonen. Thans verblijf ik voor circa 60% van de tijd in Middelburg en 40% te Molenschot.

Mijn werkzame leven heb ik grotendeels doorgebracht bij de provincie Zeeland op de afdeling Economie. Ik ben in het verleden penningmeester geweest van IVN afdeling de Zeeuwse Delta te Goes. Wegens gebrek aan bestuursleden en actieve leden is deze afdeling echter opgeheven en opgegaan in de provinciale IVN. De grote hoeveelheid aan activiteiten valt mij bij op IVN Mark & Donge. Een willekeurige werkgroep hier organiseert meer activiteiten dan de hele IVN-afdeling Zeeuwse Delta bij elkaar destijds. Ik ben thans ook nog penningmeester bij de Heemkundige Kring de Bevelanden. Op termijn is het de bedoeling naar deze regio te verhuizen.

De tien vragen:

1. Wat is op dit moment je gemoedstoestand?

Positief, zoals bijna altijd het geval is. Nu ik deze vragenlijst zie, zie ik een aantal vragen die op mij erg zweverig overkomen, zoals onder andere gemoedstoestand, helden, dagdromen.

2. Wie zijn je helden of wie bewonder je?

Helden is een groot woord, wat zijn helden en wat zijn mensen die je bewondert. Dat kunnen er miljoenen zijn, zoals inwoners van Oekraïne, Navalny, Julian Assange etc.

3. Wat zijn je dagdromen?

Ik ben geen dagdromer. Ik zie wel hoe het leven verloopt.

4. Welk boek heb je het laatst gelezen?

Ik ben geen boekenlezer, het laatste wat ik gelezen heb, als je het een boek mag noemen, is het jaarverslag van IVN Mark & Donge.

5. Wat doe je in je vrije tijd?

In mijn vrije tijd doe ik aan hardlopen, fietsen, sport volgen met name Feyenoord en wielrennen en volg ik de politiek, nationaal en internationaal.

6. Waarom heb je voor IVN gekozen?

Na mijn actieve werkzame leven wilde ik nog wat omhanden hebben in plaats van achter de geraniums verdwijnen. De doelstellingen van IVN vind ik belangrijk, hoewel ik in deze geen fanatiekeling ben.

7. Wat is je grootste ondeugd?

Af en toe een beetje plagerig zijn.

8. Waaraan ben je 't meest gehecht?

Buiten mijn vrouw, kinderen en familie moet ik helaas zeggen aan mijn mobiel en tablet hahaha.

9. Wat is de beste plek om te wonen?

Een bosrijke omgeving zoals Mark & Donge preferer ik boven de kust. Verder is de sfeer hier erg gezellig.

10. Welk advies zou je IVN leden meewillen geven?

Ik heb niet direct een advies, iedereen heeft zijn eigen prioriteiten: probeer wel van het leven te genieten.

De tuin uit winterslaap

NICOLE FROELING

Begin februari. Als mijn man naar de tuin kijkt, ziet hij alleen maar winter: verdorde stengels, kale aarde, bruin blad en eindeloos nat. Als ik door hetzelfde raam naar dezelfde tuin kijk, zie ik iets heel anders. De lente staat zichtbaar te trappelen van ongeduld.

In alle hoeken ontwaken planten uit hun winterslaap. Uit die kale aarde, tussen de dorre bladeren, steken al vroeg de diepgroene sprietjes van de voorjaarsbollen omhoog. Pure voorpret. Die kleine bundeltjes lief groen beloven gele, paarse en witte bloemen, nog vóórdát deze Natuursignalen bij de drukker ligt.

Echt: mocht u last hebben van de winterblues, plant dan volgend najaar wat krokusjes, narcissen en boshyacinten. Die maken al vroeg een einde aan de bruinige blèh van een wintertuin. (Je kunt natuurlijk ook winterjasmijn in een vergeten hoekje planten, die maakt er vanaf december al een feestje van.)

In de hoeken van de tuin beginnen ook de clematissen zich uit te rekken. Hun takken ogen nog droog en kleurloos. Maar op steeds meer plekken aan die slaperige takken verschijnen kleine, frisgroene bladknoppen. Nog een week of twee, drie, als het zonnetje meewerkt: dan vouwen ook die jonge blaadjes zich open om het voorjaar te begroeten.

Soortgelijke bladknoppen verschijnen al vroeg aan de takken van de vlieren en hazelaars in de buurt.

Dichter bij de grond beginnen sommige planten ondertussen ook werk te maken van hun nieuwe blad. Soorten als de wilde marjolein en wilde salie maken voorzichtig hun eerste groen weer aan. De sleutelbloem staat ondertussen al te pronken met weelderige, volle bladrozetten. Soms stel ik me voor dat ie ongeduldig naar zijn burens roept als ik even niet oplet: 'De lente komt eraan jongens, waar blijven jullie nou!' Waarop de kleine pimperl en het lievevrouwebedstro brommen dat zij de hele winter hun blaadjes vast hebben gehouden. Waar zéurt die sleutelbloem over.

Mijn echtgenoot heeft het mis: de februarituin is allesbehalve leeg en saai. De tuin loopt op de rand van winter en lente over van belofte, verandering en nieuw leven.

Als je weet waar je moet kijken.

foto: Nicole Froeling

foto: Nicole Froeling

foto: Ilona Muskens

Kunstenaars als gids

Op 9 en 10 december hebben drie kunstenaars tweemaal een wandeling van ongeveer anderhalf uur gehouden met ruim 25 deelnemers per keer. In totaal hebben zo'n 160 personen deelgenomen.

Twee van deze wandelingen hadden een natuurthema: **Biodiversiteit**, met als vertrekpunt bijen. De wandeling in Wolfslaar, boerderij, park, natuurtuin.

Mobiliteit van planten. De wandeling in park Valkenberg en een ruderaal terrein ernaast.

De werkwijze van de kunstenaars is maar zijdelings gericht op het overbrengen van botanische of entomologische informatie. Bij deze rondleiding staat beleving voorop, de individuele impressie en expressie van de kunstenaar; de zintuigen en participatie van de deelnemers. Dit trekt een nieuw publiek en sorteert een ander effect.

In de eerste wandeling in natuurtuin Wolfslaar stond biodiversiteit centraal.

foto: Nielo Schrurs : KOP expeditie Wolfslaar

Tijdens die wandeling is een tekst voorgedragen die we elders in deze editie afdrucken.

In de volgende Natuursignalen komt de wandeling in het Valkenberg aan de beurt. Die wandeling willen we tevens herhalen, waarschijnlijk in de nazomer in weekend van 24 en 25 augustus.

Van het hele programma van de drie wandelingen is een korte film gemaakt die zal worden vertoond op de gidsen-bijeenkomst van 6 juni.

foto: Mariëtta Peters, roodborsttapuit

Vogelzang

GERARD VAN OPSTAL

Een klein vogeltje zat stilletjes te lispelen
Onder een struik met bloemen van mispelen
Zong zachtjes voor zich uit
Want op de lente keek hij uit
Wat zal er groeien
Wat zal er bloeien
Komt een vrouwtje hem vergezellen
En mag hij straks de eitjes tellen
Stiekem al een beetje blij
Zo vroeg in het voorjaar einde mei.

Twee vlugge jonkies zitten samen op een tak
Heldere zwarte kraalooigjes kijken rond, wat ongemak
Veel moet hij ze nog leren
Wil het hun in de toekomst aan niets ontberen
Leerde ze vliegen en vliegen vangen
Onbevreesd nog en onbevangen
Hier heeft hij dikwijls van zitten dromen
Deze wens is ook uitgekomen
Op een ochtend bij het krieken
Ging de jeugd op eigen wieken.

BromN

Wat speelt er in adviesgroep BromN

JOOP VAN RIET

Mooie vraag om op in te gaan. Nu we als IVN Mark & Donge, om slagvaardiger te kunnen werken, geen lid meer zijn van Natuurplein wordt er samengewerkt in de onafhankelijke Adviesgroep BromN. Vooral met betrokkenen van nmv Markkant, De Groene Koepel en per onderwerp met gelijkgestemde anderen. Zoals bijv. de Milieu Vereniging Oosterhout (MVO), Bomentafel, etc. Voor wat Breda betreft natuurlijk ook met de beginspraakcoördinator: de ons welbekende Joost Barendrecht.

Is een verslag wel nodig? Want de laatste tijd komt er ook het nodige in BN DeStem naar voren. Zoals heel recent het handhavingsverzoek bij Breda om de illegale slootjes graverij bij de nieuwe natuurgebieden in het Markdal bij Ulvenhout te laten herstellen. Hiervoor was IVN met Peter van der Ark de woordvoerder namens o.a. nmv Markkant en De Groene Koepel. Inmiddels heeft de Stichting Markdal duurzaam & vitaal – de échte eigenaar van de grond – zelf het herstel ter hand genomen en zal de kosten verhalen op de veroorzakende buurman.

Via de fracties Water Natuurlijk en Natuurterreinen besloot Waterschap Brabantse Delta om vanwege overtreding van de Waterwet de veroorzaker (de buurman) aan te spreken om tot natuurherstel te komen. Voor BN DeStem de reden om Peter van der Ark te citeren met de uitspraak dat zo'n sloot in een natte natuurparel het hele evenwicht in de waterafvoer verstoort. Met jarenlang heel veel inzet heeft de streek met het verwerven van 100 ha grond natuurherstel van het Markdal mogelijk gemaakt, dan kan toch niet zo maar één buurman dat voor eigen belang dat gaan vergraven?

foto: Joop van Riet

De focus kwam plots weer – en terecht – op het Ulvenhoutse Bos. Want er is de onafhankelijke Ecologische Autoriteit (EA) die namens ministerie van LNV de natuurherstelplannen voor Natura2000 gebieden toetst. Die EA kwam met slecht nieuws. Namelijk dat de kwaliteit van de natuur in het Ulvenhoutse Bos verslechtert en verder dreigt te verslechteren. Overheden – o.a. Breda – zijn dan wettelijk verplicht dit direct tegen te gaan. De eerste reactie van Breda was om aan de provincie om spoed te vragen. Natuur- en Milieuvereniging Markkant reageerde via de BromN met een gezamenlijke reactie aan de gemeenteraad: 'waarom doet Breda zelf niet iets?' Zoals de dichtstbijzijnde piekbelasters o.a. in het Markdal te verduurzamen of te saneren. Met voordeel voor beide gebieden.

Een ander onderwerp was een onderzoek van de gemeente naar betere benutting van bedrijventerreinen. Er bleek zeker 40 tot misschien wel 120 ha ruimte te winnen. Via de Groene Koepel en BromN is aan de Gemeenteraad gevraagd om dat samen met de burgers te gaan bespreken. Want dat zou de plannen voor meer bedrijventerreinen in het buitengebied (Landgoed 't Hout, Bavel en Frankenthalerweg), overbodig kunnen maken. B&W vindt dat alles zonder 'burgersessies' gewoon kan doorgaan. De gemeenteraad (als hoogste orgaan) moet nog reageren.

Bovendien is bij de gemeente aangedrongen om de ecologische verbindingzones, die de provincie al aangewezen heeft, nu ook planologisch te verankeren. Zoals volgens de Bredase Omgevingsvisie en de Kader Richtlijn Water voor 2027 moet. Het betreft zowel de singels, stadsmark, oevers van de Aa of Weerij, Bijloop, etc. BN DeStem nam die boodschap van Peter van der Ark graag over.

Tot zo ver voor deze keer. Er is natuurlijk nog meer. Daarom zijn we blij met de gidsen in opleiding (René Spiegels, Larissa van der Meer) die in de adviesgroep BromN er aan mee werken.

— ABBE DIJKSTRA —

De computerhulp bij u aan huis!

Uitleg op uw eigen computer in uw tempo en in begrijpelijke taal. Of het nu gaat over computer, computerprogramma's, printer, telefoon, gps, TV, radio, of mediacentrum geen probleem is te klein of te groot! U kunt mij uw vraag stellen of probleem voorleggen.

Bel me op 06-53 38 25 45 dan zorg ik voor een snelle en vooral gemakkelijke oplossing. Privacy gevoelige gegevens blijven binnenshuis. Reparaties worden bij u thuis uitgevoerd, snel, veilig en vertrouwd.

Ik hoor graag van U!

Vogelexcursie

Lokaal (en) vogels observeren

MAURICE VERSCHUUREN

Voor vogels zal 'lokaal' een wat andere betekenis hebben dan voor ons mensen. In de vrije natuur leven vogels in een biotoop. Lokaal betekend voor hen dat alle voorwaarden - tijd, licht, temperatuur, voeding, nestgelegenheid enzovoort aanwezig moeten zijn om zich te kunnen voortplanten. Sternen bijvoorbeeld foerageren in zoute, visrijke wateren, bij voorkeur binnen 15 km en tot op 40 km van de nestplaats. In het leven van de roodborst draait alles om het bezit van een lapje grond. Dat territorium hoeft helemaal niet groot te zijn. Drieduizend vierkante meter is vaak al genoeg.

De vogelwerkgroep observeert en telt vogels in hun (vaak in een bepaald jaargetijde) favoriete biotoop. De vogelwerkgroep van IVN Mark & Donge trok er 10 februari j.l. op uit naar diverse vogelrijke gebieden in Zeeland. Sint Laurens Weihoek bij Middelburg en nog drie vogelrijke plaatsen bij Yerseke.

Vroeg op pad om na een bijzonder geslaagde dag eind van de middag met een hele lijst van waarnemingen terug te keren. Het was ideaal weer: rond de 10 graden, nauwelijks wind, soms zelfs de zon. Meestal sta je begin februari in Zeeland te kleumen van de kou, maar deze keer zeker niet. We zagen 63 soorten, ze zijn allemaal geturfd en ingevoerd op waarneming.nl

Sint Laurens Weihoek is van oudsher een nat weidegebied en onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur. Dit betekent dat het gebied als natuurgebied wordt beheerd en zich verder uitbreidt. Het eerste deel is in 2005 ingericht als weidevogelgebied. Het hele jaar door kun je in Sint Laurens Weihoek een grote diversiteit aan vogelsoorten zien. Nu zagen we overwinteraars zoals goudplevier, smient, kolgans en brandgans. Veel eenden soorten, kluten en op een paaltje een mannetje sperwer. Ook al verschillende zingende en opstijgende Veldleeuweriken.

Yerseke Moer is e'e'n van de meest waardevolle natuur- en cultuurlandschappen van Zeeland. Het beheer is erop gericht om weidevogels broedgelegenheid te bieden, een diverse plantengroei te stimuleren en cultuurhistorische elementen te behouden. Hier veel verschillende overwinteraars gezien: eenden, ganzen en uiteindelijk ook een aantal watersnippen.

Eind Breedsendijk Yerseke. Bovenop de dijk kijk je aan de ene kant naar het water van de Oosterschelde en de andere kant een watermoeras met in beide biotopen diverse watervogels. Veel Middelste zaagbekken en in de poel de Zwarte Ruiter in winterkleed. We hebben nog het verschil met de tureluur mooi kunnen zien.

Tot slot bezochten we **Yerseke haven, einde Kettingweg** Op een houten stijger een hele familie steenloper, diverse meeuwen, Miza's (middelste zaagbekken) en diverse futen. Ook weer een weids gezicht op de Oosterschelde. Met een voldaan gevoel weer naar huis, in gedachten het onderstaande lijstje (63).

Aalscholver, bergeend, blauwe reiger, brandgans, buizerd, dodaars, ekster, fazant, fuut, geoorde fuut, goudplevier, graspieper, grauwe gans, groene specht, grote Canadese gans, grote zilvreiger, heggenmus, holenduif, houtduif, huismus, kauw, kievit, kleine zilvreiger, kluut, koereiger, kokmeeuw, kolgans, koolmees, krakeend, kuifeend, meerkoet, merel, middelste zaagbek, ooievaar, pijlstaart, pimpelmees, roodborst, rotgans, scholekster, slobbeend, smient, sperwer, spreeuw, steenloper, stormmeeuw, tafeleend, torenvalk, tureluur, Turkse tortel, veldleeuwerik, vink, waterhoen, waterral, watersnip, wilde eend, winterkoning, wintertaling, witgat, witte kwikstaart, wulp, zilvermeeuw, zwarte kraai, zwarte ruiter.

foto: Cobi van Wijngaarden, middelste zaagbek

foto: Maurice Verschuuren

Van ver

AAT RIETVELD

‘Wat je van ver haalt is lekker’. Een uitspraak die maar zeer gedeeltelijk waar is. Het weerspiegelt wel onze ideeën dat ‘ver’ mooier en beter is. Onze eigen, lokale, natuur is niet mooi genoeg. We moeten vooral onze tuinen en parken vol zetten met materiaal van ver, omdat ons eigen ‘onkruid’ niet goed genoeg is voor onze berm en bloemborders. Dat is jammer. Want wij, IVN’ers, willen juist dat mensen oog krijgen voor al het moois in onze eigen omgeving. Daar spannen we ons, samen met anderen, voor in.

De organisatie Breda, stad in een park, overkoepelt veel initiatieven en stimuleert mensen in hun eigen omgeving aan de slag te gaan. Iedere postzegel maakt deel uit van een verzameling. Behalve goed voor onze leefomgeving is het ook reuze gezellig. Goed voor de sociale cohesie noemen we dat. Want ook sociale cohesie is ‘lokaal’.

De voorbeelden in Breda e.o. zijn te veel om op te noemen. In veel gevallen zien we wel dat niet altijd inheems plantmateriaal wordt gebruikt. Daarover doorvragend blijkt dat niet alle buurtbewoners gecharmeerd zijn van ‘onkruid’. Dus een rotonde of een plantsoen in een wijk of buurt ecologisch beheren wordt niet door iedereen gewaardeerd. Communicatie is dus van groot belang.

Maar hoe erg is het gebruik van niet-inheems materiaal? Henny Ketelaar geeft in zijn boek ‘Planten van hier’ een handleiding voor een duurzame leefomgeving met een inheemse flora. Arie Koster zegt in zijn ‘Plantenvademecum voor wilde bijen, vlinders en biodiversiteit’ dat we een eeuwenoude tuincultuur hebben waardoor er planten vanuit de hele wereld in ons land terecht zijn gekomen.

Wat je van ver haalt is lekker/mooi is dus al een eeuwenoude gedachte. Namen als Siebold, Douglas, Oudemans en vele anderen herinneren hier aan. Fanatieke plantenverzamelaars die vaak door rijke grondbezitters er op uit werden gestuurd om plantengoed te verzamelen dat nog exotischer was dan dat van de buurman. Soms hebben we ons vergist. Als we niet oppassen staat ons land binnenkort vol met japanse duizendknoop en onze natte gronden met reuzenbalsemien. Schitterende tuinplanten maar een ‘foutje’.

Het ministerie van LNV heeft recent samen met de NVWA (Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit) een veldgids ‘Invasieve houtige planten in Nederland’ uitgebracht. Misschien is het raadzaam deze gids *niet* te raadplegen. Mij bezorgde het enkele slapeloze nachten.

Toen ik mijn huis kocht kreeg ik er een 80 meter lange haag van laurierskers bij, *prunus laurocerasus*. Wie heeft hem niet ?? Nu blijkt dat een invasieve exoot te zijn.

Ik zal, voor de gemoedsrust van de lezer, geen andere voorbeelden noemen. De lijst omvat 45 soorten. Dan hebben we het nog niet over de fauna.

Evenals die andere boosdoeners, de reuzenbalsemien en de japanse duizendknoop, wordt de laurierkers druk door insecten bezocht. Of we de biodiversiteit bevorderen met het aanplanten van dergelijke gewassen is zeer de vraag.

Het credo blijft toch planten van hier bevorderen de biodiversiteit. Laten we het aanplanten van alle gewassen door de talrijke initiatieven maar zien als een tussenstap naar bewustwording op weg naar bevorderen en herstel van de biodiversiteit. Met als ‘bij’product, sociale cohesie.

Doel blijft ‘werken aan een duurzame leefomgeving/biodiversiteit’. Ik heb dan ook groot respect voor al die bewoners die zich bezig houden met prachtige initiatieven. Samen op weg naar de stip aan de horizon: herstel van de biodiversiteit in onze leefomgeving.

foto: Aat Rietveld

Kunstenars wandeling

PATRICK ABMA

10.000 jaar geleden eindigde de laatste ijstijd, en daarmee werd het Holoceen ingeluid. De smeltende poolkappen creëerden wat we vandaag de Noordzee noemen, maar ook de natte grond die moerassen vormden. Hiermee werd het Nederlandse landschap geboren.

Deze grond is niet enkel het decor van een toneelstuk over tijd, maar ook een waardig personage. Een organisme wiens verhaal verteld wordt door afgebroken takken, rottende bladeren, kruipende wormen en dampende wateren.

Sinds het ontstaan van de grond onder onze voeten, krioelt zij elke dag van het leven. Zelfs in de winter, wanneer het lijkt alsof de wereld stilstaat, gaat het leven onder ons gewoon door. Zie haar als een hoofdstad, een metropool, een plek die nooit slaapt.

Een ecosysteem van leven en dood, waar alle energie bewaard blijft. Het blad dat vandaag valt, is de voeding voor de boom van morgen.

Vele poëten hebben ooit geschreven over het romantische beeld van het vallen van dauwdruppels in de vroege morgen. Echter, is het de grond waar vanuit het water oprijst. De warme 'adem van de grond' die in contact komt met koudere objecten zoals bladeren, takjes en spinnenwebben, zorgt voor de condensatie die dauw vormt.

Soms probeer ik te luisteren naar hoe de aarde zachtjes ademt, naar het beest dat onder mijn voeten leeft. Ik praat met haar, fluister haar geheimen in. Ik vertel haar over het leven boven de grond, over hoe blauw de lucht kan zijn, hoe groen het bos kan kleuren en hoe de zon aanvoelt op mijn huid.

IVN Mark & Donge

vereniging voor natuureducatie en duurzaamheid

Informatie over lidmaatschap, contributie en/of aanmelden voor lidmaatschap via website: www.ivn.nl/afdeling/mark-donge zie onder lidmaatschap en contributie. Adreswijziging en opzegging: ledenadministratie@ivn-markdonge.nl

Ze vertelt mij over het leven in de grond, hoe zij een thuis is voor vele dieren, hoe de wortels water opnemen en hoe fossielen zijn gevormd. Ik beloof dat ik haar ooit kom opzoeken, dat ik dan verdwijn in de grond, en één wordt met de aarde.

Deze 'Expeditie' is geïnitieerd door stichting KOP, Kunstenaars Ontwikkel Platform

foto: Nielo Schrurs. Kunstwerk van Maud Konings